

UDK: 821.512.133.09**RABG'UZIYNING "QISSASI RABG'UZIY ASARIDA INSON A'ZOLAR
NOMLARI"*****Normo'minova Marjona***

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Pedagogika va ijtimoiy gumanitar fanlar
fakulteti Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili) yo'nalishi talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Nosiruddin Burhonuddin Rabg'uziyning "Qissasi Rabg'uziy" asarida uchraydigan inson a'zolari nomlari leksik-semantik, badiiy-funksional va lingvopoetik jihatdan tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi asardagi tana a'zolari nomlarining oddiy anatomik birlik sifatidagi vazifasi bilan cheklanmasdan, ularning ma'naviy-axloqiy, diniy-didaktik, obraz yaratish va ruhiy holatni ifodalashdagi o'rnini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda bosh, ko'z, yuz, qo'l, oyoq, til, quloq, yurak, ko'ngil, og'iz, lab, tish, bel kabi birliklarning asar matnidagi semantik qamrovi, kontekstual ma'no kengayishi va ramziy yuklamasi ko'rib chiqildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, "Qissasi Rabg'uziy"da inson a'zolari nomlari faqat tashqi qiyofa yoki jismoniy holatni tasvirlash uchun emas, balki insonning iymoni, sabri, itoati, gunohi, pushaymoni, muhabbati, adolati va ma'naviy kamolotini ochib beruvchi muhim badiiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, ko'z, ko'ngil, til, qo'l va yuz birliklari asarda eng faol semantik maydonlarni hosil qiladi. Maqolada ushbu birliklarning mumtoz turkiy nasr poetikasidagi vazifasi diniy qissa janri xususiyatlari bilan bog'liq holda izohlandi.

Kalit so'zlar: *Rabg'uziy, Qissasi Rabg'uziy, inson a'zolari nomlari, leksik-semantik tahlil, lingvopoetika, mumtoz turkiy nasr, qissa, diniy-didaktik adabiyot, ko'ngil, til, ko'z.*

KIRISH

O'zbek mumtoz adabiyoti tarixida "Qissasi Rabg'uziy" asari diniy-didaktik nasr, qissa janri, turkiy badiiy tafakkur va xalqona bayon uslubining uyg'unlashgan namunasi sifatida alohida ahamiyatga ega. Asar payg'ambarlar hayoti, insoniyatning yaratilishi, ezgulik va yovuzlik, itoat va isyon, sabr va sinov, tavba va komillik kabi masalalarni qamrab oladi. Bu jihatdan "Qissasi Rabg'uziy" faqat diniy voqealar majmui emas, balki inson tabiatini, uning ruhiy kechinmalarini, axloqiy tanlovlarini va jamiyatdagi ma'naviy mas'uliyatini ochib beruvchi yirik adabiy-lingvistik manbadir.

Asarda inson obrazi ko'pincha uning tashqi harakati, ichki kechinmasi va axloqiy holati orqali yoritiladi. Ana shu jarayonda inson a'zolari nomlari muhim

semantik vazifa bajaradi. Bosh, ko‘z, yuz, qo‘l, oyoq, til, quloq, yurak, ko‘ngil, og‘iz kabi birliklar matnda oddiy tana qismlarini bildiruvchi so‘zlar sifatida emas, balki turli ma’nolarni tashuvchi, obrazni jonlantiruvchi va axloqiy xulosaga xizmat qiluvchi leksik birliklar sifatida namoyon bo‘ladi. Masalan, “ko‘z” ko‘rish a‘zosi bo‘lish bilan birga idrok, hasrat, yig‘i, hayrat, gunohga moyillik yoki ilohiy haqiqatni anglash ramzi sifatida keladi. “Til” nutq organi sifatida emas, balki so‘z, va‘da, duo, yolg‘on, iqrar va ma’naviy mas’uliyat belgisi sifatida badiiy matnda keng ma’no maydonini hosil qiladi. “Qo‘l” esa amal, qudrat, yordam, itoat yoki zulm semalarini yuzaga chiqaradi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, “Qissasi Rabg‘uziy” tilini o‘rganishda ko‘pincha asarning janriy xususiyatlari, manbalari, obrazlar tizimi, diniy-didaktik mazmuni yoki tarixiy-adabiy o‘rni tahlil qilinadi. Biroq undagi inson a‘zolari nomlarining leksik-semantik va lingvopoetik imkoniyatlari alohida ilmiy muammo sifatida yetarlicha chuqur ochib berilmagan. Vaholanki, aynan bunday birliklar asarning antropotsentrik tabiatini, ya’ni insonni markazga qo‘ygan badiiy tafakkurini ko‘rsatadi. Inson tanasi bilan bog‘liq nomlar orqali adib jismoniy mavjudlikdan ma’naviy mazmunga o‘tadi: ko‘zdan idrokka, tildan javobgarlikka, qo‘ldan amal va mas’uliyatga, ko‘ngildan iymon va ruhiy holatga tomon semantik siljish yuz beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi “Qissasi Rabg‘uziy” asaridagi inson a‘zolari nomlarini leksik-semantik guruhlariga ajratish, ularning badiiy matndagi vazifasini aniqlash va diniy-didaktik mazmunni ifodalashdagi rolini ochib berishdan iborat. Tadqiqotning obyekti sifatida “Qissasi Rabg‘uziy” asari matni, predmeti sifatida esa asarda uchraydigan inson a‘zolari nomlarining semantik va funksional xususiyatlari tanlandi. Maqolada matnshunoslik, semantik tahlil, kontekstual tahlil, tasniflash va lingvopoetik yondashuv metodlaridan foydalanildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

“Qissasi Rabg‘uziy” o‘zbek va umumturkiy adabiyotshunoslikda turli yo‘nalishlarda tadqiq qilingan. Asarning yaratilish tarixi, qo‘lyozma nusxalari, janriy tabiati, diniy manbalari, obrazlar tizimi va badiiy xususiyatlari haqida bir qator ilmiy qarashlar mavjud. Tadqiqotchilar asarni turkiy xalqlar adabiy merosining muhim manbasi, qissachilik an‘anasining yirik namunasi va o‘rta asr turkiy adabiy tilining muhim yodgorligi sifatida baholaydilar. Rabg‘uziyning bayon uslubida xalqona hikoya qilish, diniy rivoyat, pand-nasihati, she‘riy parchalar, dialog va dramatik tasvir usullari uyg‘unlashgan.

Asar haqidagi tadqiqotlarda uning payg‘ambarlar qissalari an‘anasi bilan bog‘liqligi alohida ko‘rsatiladi. “Qisas al-anbiyo” janri Sharq adabiyotida keng tarqalgan bo‘lib, Rabg‘uziy ushbu an‘anani turkiy tilda qayta ishlagan, uni o‘quvchi

uchun tushunarli, axloqiy jihatdan ta'sirchan va badiiy jihatdan jonli shaklga keltirgan. Asarning ahamiyati shundaki, unda diniy voqelik quruq bayon qilinmaydi, balki insoniy kechinmalar, suhbatlar, savol-javoblar, tavba, pushaymon, sabr, shukr, hasad, muhabbat kabi ruhiy holatlar orqali ochiladi. Shu sababli asar tilidagi har bir muhim leksik qatlam, jumladan inson a'zolari nomlari ham alohida tahlilga loyiqdir.

Tilshunoslikda inson a'zolari nomlari somatik leksika doirasida o'rganiladi. Somatik leksika inson tanasi qismlarini bildiruvchi so'zlar majmui bo'lib, har bir tilning qadimiy va faol qatlamiga mansubdir. Bunday birliklar odatda ko'p ma'nolilikka moyil bo'ladi, chunki inson o'zini, atrof-muhitni va ijtimoiy munosabatlarni ko'pincha tana tajribasi orqali anglaydi. Shuning uchun bosh "rahbarlik", ko'z "nazorat" yoki "idrok", qo'l "amal" yoki "yordam", til "nutq" yoki "haqiqat-yolg'on", yurak va ko'ngil esa "ruhiy markaz" ma'nolarida keng qo'llanadi. Mumtoz adabiy matnlarda esa bu birliklar yanada murakkab badiiy-falsafiy ma'no kasb etadi.

"Qissasi Rabg'uziy" asarida somatik leksika ikki asosiy yo'nalishda ko'rinadi. Birinchisi — real tasvir yo'nalishi. Bu holatda tana a'zolari qahramonlarning tashqi holati, harakati, azob-uqubati, yig'isi, sajdasi, yurishi, ko'rishi yoki eshitishini ifodalaydi. Ikkinchisi — ramziy-ma'naviy yo'nalish. Bunda tana a'zolari insonning ichki dunyosi, iymoni, gunohi, sadoqati, tavbasi, adolati yoki zulmini bildiradi. Masalan, qo'l bilan bog'liq birliklar faqat jismoniy harakatni emas, balki insonning qilgan amali uchun javobgarligini ham anglatadi. Til esa nutq bilan birga insonning axloqiy qiyofasini belgilovchi mezon sifatida namoyon bo'ladi.

Mavjud ilmiy adabiyotlarda asarning umumiy badiiyati, diniy manbalari va tarixiy ahamiyati ko'proq yoritilgan bo'lsa-da, inson a'zolari nomlarining tizimli leksik-semantik tahlili nisbatan kam uchraydi. Shu jihatdan mazkur maqola asar tilidagi somatik birliklarni alohida semantik maydon sifatida talqin qilishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda "Qissasi Rabg'uziy" asarida uchraydigan inson a'zolari nomlari kontekstual tahlil asosida o'rganildi. Avvalo, matndagi somatik birliklar aniqlanib, ular semantik xususiyatlariga ko'ra guruhlariga ajratildi. Keyingi bosqichda ushbu birliklarning badiiy matndagi funksiyasi, ya'ni obraz yaratish, harakatni ifodalash, ruhiy holatni ko'rsatish, axloqiy xulosa chiqarish, diniy-didaktik mazmunni kuchaytirishdagi vazifasi tahlil qilindi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: leksik-semantik tahlil metodi, kontekstual tahlil metodi, tasniflash metodi, lingvopoetik tahlil metodi va tavsifiy

metod. Leksik-semantik tahlil orqali inson a'zolari nomlarining lug'aviy va ko'chma ma'nolari ajratildi. Kontekstual tahlil yordamida ularning qaysi vaziyatda qanday ma'no yuklashi aniqlashtirildi. Tasniflash metodi asosida birliklar bosh va yuz a'zolari, sezgi a'zolari, harakat a'zolari, nutq a'zolari, ichki-ruhiy markazni bildiruvchi birliklar kabi guruhlariga bo'lindi. Lingvopoetik yondashuv esa ushbu birliklarning badiiy-estetik vazifasini ko'rsatishga xizmat qildi.

Maqolada somatik birliklarning faqat anatomik nom sifatidagi vazifasi emas, balki ularning matn ichidagi ma'no kengayishi muhim hisoblandi. Chunki mumtoz diniy-didaktik asarda tana a'zolari ko'pincha insonning ichki mohiyatini ochuvchi belgiga aylanadi. Masalan, "bosh" sajda, itoat va kamtarlik bilan bog'liq bo'lsa, "ko'z" yig'i, haqiqatni ko'rish yoki dunyo vasvasasiga berilish ma'nolarini olishi mumkin. "Qo'l" amal, yordam, gunoh yoki jazoga sabab bo'luvchi harakatni bildiradi. "Ko'ngil" esa ruhiy holat, iymon, muhabbat, qo'rquv va tavbaning markazi sifatida talqin qilinadi.

Metodologik jihatdan yana bir muhim masala shuki, asardagi inson a'zolari nomlari zamonaviy o'zbek tilidagi shakllar bilan to'liq bir xil bo'lmasligi mumkin. Chunki "Qissasi Rabg'uziy" o'rta asr turkiy adabiy tili xususiyatlarini aks ettiradi. Shuning uchun tahlilda so'zlarning tarixiy shakli, ma'no taraqqiyoti va hozirgi o'zbek tilidagi ekvivalenti o'zaro qiyosiy tarzda ko'rib chiqildi. Bu yondashuv somatik birliklarning qadimiy qatlamga mansubligini va ularning uzoq tarixiy davomiylikka ega ekanini ko'rsatadi.

NATIJALAR

Tahlil natijalariga ko'ra, "Qissasi Rabg'uziy" asaridagi inson a'zolari nomlarini bir necha asosiy guruhga ajratish mumkin. Birinchi guruhni bosh va yuz qismi bilan bog'liq birliklar tashkil etadi: bosh, yuz, ko'z, qosh, og'iz, lab, tish, til, quloq. Bu birliklar asarda eng faol qo'llanuvchi somatik birliklar sirasiga kiradi. Ular qahramonlarning tashqi ko'rinishi, ruhiy holati, nutqiy munosabati va axloqiy pozitsiyasini ifodalashda xizmat qiladi. Ikkinchi guruhni harakat a'zolari bildiruvchi birliklar tashkil etadi: qo'l, oyoq, bilak, barmoq, tizza. Bu birliklar amal, harakat, sajda, xizmat, yordam, kurash, itoat va jazoni ifodalashda muhim vazifa bajaradi. Uchinchi guruhni ichki a'zolar yoki ruhiy markaz bilan bog'liq birliklar tashkil qiladi: yurak, ko'ngil, bag'ir. Bular jismoniy anatomik birlikdan ko'ra ko'proq ruhiy-ma'naviy holatni bildiruvchi badiiy vosita sifatida ishlatiladi.

Quyidagi jadvalda asarda uchraydigan asosiy somatik birliklarning semantik-funksional tasnifi keltiriladi:

Somatik birlik	Asosiy lug'aviy ma'nosi	Kontekstual-badiiy ma'nosi	Asardagi funksiyasi
Bosh	Tananing yuqori qismi	Itoat, sajda, ulug'lik, kamtarlik	Diniy bo'ysunish va hurmatni ifodalash
Ko'z	Ko'rish a'zosi	Idrok, yig'i, hasrat, hayrat, vasvasa	Ruhiy holat va anglash jarayonini ko'rsatish
Yuz	Inson chehrasi	Sharm, izzat, nur, xijolat, maqom	Qahramonning axloqiy va ruhiy qiyofasini berish
Til	Nutq a'zosi	So'z, iqror, yolg'on, duo, va'da	Axloqiy mas'uliyat va nutq madaniyatini ifodalash
Quloq	Eshitish a'zosi	Nasihatni qabul qilish, itoat, ogohlik	Pand-nasihatning ta'sirini ko'rsatish
Qo'l	Harakat a'zosi	Amal, yordam, qudrat, gunoh, xizmat	Inson harakati va javobgarligini ifodalash
Oyoq	Yurish a'zosi	Yo'l, safar, xizmat, izlanish	Ma'naviy yo'l va harakat ramzi
Ko'ngil	Ichki ruhiy markaz	Iymon, muhabbat, qo'rquv, tavba, niyat	Asarning ma'naviy-psixologik markazini yaratish
Yurak	Ichki a'zo	Jasorat, qo'rquv, rahm, iztirob	Ichki kechinmani kuchaytirish
Og'iz	Nutq va oziqlanish a'zosi	So'zlash, duo, sukut, rozilik	Nutqiy vaziyatni ifodalash

Jadvaldan ko'rinadiki, somatik birliklar asarda oddiy nomlash vazifasi bilan cheklanmaydi. Ularning ko'pchiligi ko'chma ma'noda ishlatiladi va insonning axloqiy dunyosini ochishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ko'z, til, qo'l va ko'ngil birliklari asarning g'oyaviy tuzilishida alohida faol qatlam hosil qiladi.

“Ko'z” birligi asarda ko'rish jarayonidan tashqari, bilish, anglash, yig'i va pushaymonlik bilan bog'liq holatlarni ham ifodalaydi. Diniy-didaktik matnda ko'zning vazifasi faqat tashqi olamni ko'rish emas, balki haqiqatni tanish, xatoni anglash va qalbdagi iztirobni yuzaga chiqarishdir. Shu bois ko'z yosh, nazar, ko'rmoq, boqmoq kabi birliklar bilan semantik aloqaga kirishadi. Bu esa ko'z obrazini ruhiy kechinmaning tashqi belgisi sifatida namoyon qiladi.

“Til” birligi asarda juda kuchli axloqiy yuklama oladi. Til orqali inson so'zlaydi, duo qiladi, va'da beradi, iqror bo'ladi yoki yolg'on gapiradi. Shuning uchun til faqat nutq vositasi emas, balki insonning ma'naviy darajasini bildiruvchi mezondir.

Rabg'uziy qissalarida so'z ko'pincha mas'uliyat bilan bog'lanadi. Noto'g'ri so'z, yolg'on, tuhmat yoki va'daga xiloflik insonning axloqiy qulashiga sabab bo'lishi mumkin. Aksincha, rost so'z, duo, tavba va pand-nasihati tilning ijobiy funksiyasini ko'rsatadi.

“Qo'l” birligi ham asarda serma'no. Qo'l yordam berish, xizmat qilish, yaratish, ushlash, duo qilish, jazolash yoki gunohga qo'l urish kabi ma'nolarda kelishi mumkin. Bu birlikning muhim jihati shundaki, u insonning amaliy faoliyatini bildiradi. Ya'ni inson ko'nglida niyat qiladi, tili bilan aytadi, lekin qo'li bilan amalga oshiradi. Shu sababli qo'l birliklari asarda javobgarlik, faoliyat va natija tushunchalari bilan bog'lanadi.

“Ko'ngil” esa asarning eng muhim ruhiy-semantik markazlaridan biridir. Mumtoz turkiy adabiyotda ko'ngil insonning ichki olami, iymoni, muhabbati, dardi, qo'rquvi va tavbasini ifodalovchi keng ma'noli birlik sifatida ishlatiladi. “Qissasi Rabg'uziy”da ham ko'ngil qahramonning tashqi harakatidan ko'ra ichki holatini ochishda muhim rol o'ynaydi. Ko'ngilning yumshashi, qo'rquvga tushishi, taskin topishi yoki iztirob chekishi orqali qissa voqealarining ma'naviy mohiyati kuchayadi.

MUHOKAMA

“Qissasi Rabg'uziy”dagi inson a'zolari nomlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, asarda tana va ruh bir-biridan ajratilmaydi. Insonning tashqi a'zolari uning ichki ma'naviy holatini ko'rsatish uchun ishlatiladi. Bu holat diniy-didaktik adabiyot tabiatiga mosdir. Chunki bunday asarlarda inson faqat jismoniy mavjudot emas, balki imtihon qilinuvchi, gunoh va savob o'rtasida tanlov qiluvchi, tavba va komillik sari intiluvchi ma'naviy mavjudot sifatida talqin qilinadi.

Somatik birliklarning badiiy funksiyasi uch yo'nalishda ko'rinadi. Birinchidan, ular tasviriy vazifa bajaradi. Qahramonning yig'lashi, bosh egishi, qo'l ko'tarishi, oyoqqa turishi, yuzining o'zgarishi kabi holatlar voqeani jonli qiladi. Ikkinchidan, ular psixologik vazifa bajaradi. Ko'z yoshi, yuzdagi xijolat, tilning ojiz qolishi, ko'ngilning iztirobi qahramonning ruhiy holatini ochadi. Uchinchidan, ular didaktik vazifa bajaradi. Til orqali rostgo'ylik va yolg'on, qo'l orqali amal va javobgarlik, ko'z orqali idrok va ogohlik, ko'ngil orqali iymon va tavba tushunchalari beriladi.

Asarda “bosh” ko'pincha itoat va hurmat bilan bog'liq. Bosh egish, bosh qo'yish, bosh bilan bog'liq harakatlar insonning o'zidan yuqori kuch oldidagi kamtarligini bildiradi. Bu diniy matnda tabiiydir, chunki bandalik, sajda, itoat va tavozu tushunchalari inson tanasining holati orqali ifodalanadi. Shu tariqa bosh jismoniy a'zo bo'lishdan tashqari, ma'naviy bo'ysunish belgisi sifatida talqin qilinadi.

“Yuz” birligi esa qahramonning ichki holatini tashqi ko‘rinishda ifodalovchi vositadir. Yuzning yorug‘ligi, xijolatdan o‘zgarishi, izzat yoki sharm bilan bog‘lanishi mumtoz adabiyotga xos badiiy tafakkurni ko‘rsatadi. Yuz orqali insonning jamiyatdagi maqomi, ruhiy holati va axloqiy pozitsiyasi ochiladi. Bu jihatdan yuz somatik birlik bo‘lsa-da, ijtimoiy va ma‘naviy baho beruvchi belgiga aylanadi.

“Quloq” birliklari ko‘proq eshitish, nasihatni qabul qilish va ogohlik bilan bog‘liq. Diniy-didaktik asarda eshitish muhim jarayon: inson avvalo haqiqatni eshitadi, keyin anglaydi va unga amal qiladi. Quloqning semantik maydoni pand-nasihat, vahiy, ogohlantirish, buyruq va hikmat bilan bog‘lanadi. Shuning uchun quloq faqat sezgi a‘zosi emas, balki ma‘naviy idrokka kirish nuqtasi sifatida ham talqin qilinadi.

“Og‘iz”, “lab”, “tish” kabi birliklar nisbatan torroq semantik doirada ishlatiladi, ammo ular ham nutq, sukut, taom, hayrat yoki qo‘rquv bilan bog‘liq vaziyatlarda badiiy vazifa bajaradi. Og‘iz ko‘pincha so‘zlash yoki sukut saqlash holatini bildiradi. Lab va tish esa qahramonning tashqi holati yoki emotsional reaksiyasini ifodalashda yordam beradi.

Eng muhim xulosa shuki, Rabg‘uziy somatik birliklar orqali insonning butun borlig‘ini yaxlit ko‘rsatadi. Qahramon ko‘zi bilan ko‘radi, qulog‘i bilan eshitadi, tili bilan gapiradi, qo‘li bilan amal qiladi, oyog‘i bilan yo‘l bosadi, ko‘ngli bilan his qiladi. Bu birliklarning barchasi qissa voqealarini nafaqat tasvirlaydi, balki ularning ma‘naviy mazmunini kuchaytiradi. Demak, inson a‘zolari nomlari asarda antropotsentrik badiiy tizimning muhim qismi hisoblanadi.

XULOSA

“Qissasi Rabg‘uziy” asarida inson a‘zolari nomlari murakkab leksik-semantik va badiiy-funksional tizimni tashkil etadi. Ular bir tomondan qahramonlarning tashqi qiyofasi, harakati va holatini tasvirlasa, ikkinchi tomondan insonning ruhiy kechinmalari, axloqiy tanlovi va ma‘naviy darajasini ochib beradi. Tahlil shuni ko‘rsatdiki, bosh, ko‘z, yuz, til, quloq, qo‘l, oyoq, ko‘ngil, yurak kabi birliklar asarda eng muhim somatik maydonlarni hosil qiladi.

Asardagi somatik birliklar orasida ko‘z, til, qo‘l va ko‘ngil ayniqsa faol badiiy vazifa bajaradi. Ko‘z idrok, yig‘i, hayrat va pushaymonlikni; til so‘z, duo, va‘da, yolg‘on va axloqiy mas‘uliyatni; qo‘l amal, yordam, xizmat va javobgarlikni; ko‘ngil esa iymon, muhabbat, qo‘rquv, tavba va ruhiy iztirobni ifodalaydi. Bu birliklarning barchasi “Qissasi Rabg‘uziy”ning diniy-didaktik mohiyatini kuchaytiradi.

Maqolada aniqlanishicha, Rabg‘uziy inson tanasi bilan bog‘liq birliklardan faqat tasviriy vosita sifatida foydalanmaydi. Ular orqali insonning ichki dunyosi, ijtimoiy xulqi va ilohiy haqiqat oldidagi mas‘uliyati yoritiladi. Bu esa asarning antropotsentrik

xususiyatini ko'rsatadi. Inson a'zolari nomlari qissa matnida jismoniy mavjudlikdan ma'naviy-falsafiy mazmunga ko'tariladi.

Kelgusida ushbu mavzuni yanada chuqurlashtirish uchun "Qissasi Rabg'uziy"dagi somatik birliklarning chastotaviy tahlilini amalga oshirish, ularni "Devonu lug'otit turk", "Hibat ul-haqoyiq", "Qutadg'u bilig" kabi yodgorliklar bilan qiyoslash, shuningdek, hozirgi o'zbek tilidagi somatik frazeologizmlar bilan tarixiy bog'liqligini o'rganish maqsadga muvofiqdir. Bunday tadqiqotlar o'zbek tilining tarixiy leksikologiyasi, mumtoz matnlar lingvopoetikasi va antropotsentrik tilshunoslik uchun muhim ilmiy natijalar berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rabg'uziy, Nosiruddin Burhonuddin. Qissasi Rabg'uziy. 1-kitob. Nashrga tayyorlovchilar: A. Yunusov, H. Dadaboyev, E. Fozilov. Toshkent: Yozuvchi, 1990.
2. Rabg'uziy, Nosiruddin Burhonuddin. Qissasi Rabg'uziy. 2-kitob. Nashrga tayyorlovchilar: A. Yunusov, H. Dadaboyev, E. Fozilov. Toshkent: Yozuvchi, 1991.
3. Al-Rabghūzī. The Stories of the Prophets: Qiṣaṣ al-Anbiyā': An Eastern Turkish Version. Edited by Hendrik Boeschoten and John O'Kane. 2 vols. Leiden: Brill, 2015.
4. Boeschoten H. E. The Leningrad Manuscripts of Rabghuzi's Qisas. Turk Dilleri Araştırmaları, 1991.
5. Paix R. "The Clearest Point of the Story": Rabghuzi's Qiṣaṣ al-Anbiyā' and the Message of the Qur'ān for Turko-Mongol Inner Asia. Australian Journal of Islamic Studies, 2026.
6. Fozilov E. Nosiruddin Rabg'uziy va uning "Qissasi Rabg'uziy" asari. Toshkent: Yozuvchi, 1990.
7. Rahmonov N. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. Toshkent, 2014.
8. Dadaboyev H. Eski o'zbek adabiy tili va yozma yodgorliklar leksikasi. Toshkent, 2006.
9. Mengliyev B., Xoliyorov O. O'zbek tilida leksik-semantik munosabatlar. Toshkent, 2018.
10. Yo'ldoshev M. Badiiy matn lingvopoetikasi. Toshkent: Fan, 2008.
11. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2002.
12. Ne'matov H., Rasulov R. O'zbek tili sistem leksikologiyasi asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 1995.